

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3.805 (2021)

2023/4

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

№ 2023
aprel

Muassis: Buxoro davlat universiteti Fan va ta'lim MChJ Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshullayevich Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori Tahririyat kengashi raisi: Maxmudov Mels Hasanovich Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy Telefon: +998(90)744-00-22 E-mail: eirjurnal2020@gmail.com Jurnalning elektron sayti: www.interscience.uz Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrda 306/6-son Qarori bilan PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar royxatiga kiritilgan Bosishga ruxsat etildi: 28.02.2023 y. Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5. Buyurtma raqami 1.23 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar Jurnal 28.07.2021 yilda 9305 raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi «Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatining roziligi bilan amalga oshiriladi Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir	07.00.00 – TARIX FANLARI	
	Рашидов Ойбек Профессор Сулаймон Иноятов қутлуғ 85 ёшда	7
	Mamatov B. T. XVII asrning birinchi yarmida Buxoro xonligining tashqi siyosatida bahodir yalangto'sh	10
	Raxmatulloyev M. X. Yangi O'zbekistonda ommaviy axborot vositalari faoliyati qonun himoyasida	18
	Қўлдашев Шерали Темирралиевич “Тарихи Азизий” асарида Жанубий Қозоғистон шаҳарлари тарихини ёритилиши	23
	Saidov Javohir Olimjon o'g'li Amir Temur va temuriylar davri savdo va madaniy aloqalarida Jizzax vohasining tutgan o'rni xususida	28
	Utayeva Feruza Xolmamatovna Teshayeva Yulduz Hakim Buxoro to'qimachilik kombinatida mutaxassislarning o'rni va oilalarning ish bilan ta'minlanishi	33
	Сиддиқов И. Б. Бўлажак тарихчиларда тарихий онгни шакллантириш асосида инфор­мацион-аналитик компетентликни ривожлантиришнинг педагогик тизими масаласига доир	40
	Зарипов О. О. “Тарихи Ҳумоюн” Бухоро амирлиги тарихини ўрганишда муҳим манба	46
	10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
	Шарипова Л. Тилак Жўра шеърятининг ўзига хосликлари	53
	Ataxo'jayeva Sh. A. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining ijtimoiy intellekt xususiyatlari	57
	Орипова Г. М. Персонажли лирикада лирик кечинма ифодаси	63
	Mamadjanova Maftunahon Uktamovna Epitetning lingvistik tabiati	69
	Xajiyeva D. A. Erkin Vohidov ijodida folklorning ertak janriga munosabat	72
	Hamdamova Z. Sh. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida to'g'ri talaffuz ko'nikmalarini shakllantirishda mashqlarning o'rni	78
	Hamidov H. A. Sport jurnalistlari nutqida metaforalarning ifodalanishi	83
	Jakbarova M. I. Ona tilida nutq so'zlash ko'nikmasini rivojlantirish bo'yicha metodik tavsiyalarining amaliyotda qo'llanilishi	88
	Murodova Sh. I. Ona tili va adabiyot darslarida o'qish savodxonligini rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari	94
	Norova I. M. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni chiroyli yozishga o'rgatish	99
	Omonboeva N. E. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan o'quv lug'atlari ustida ishlash	103
	Umarova N. Z. Oliy ta'lim tizimida o'quv topshiriqlaridan foydalanish	107
	13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
	Ma'murov B. B. Umarov A.T. Akmeologik yondashuv asosida jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish muammo va yechimlari	112

Sadulloeva M. G. Theoretical foundations of the organization of continuous pedagogical practice	264
Safarova S. T. O'rta sinf maktab yoshidagi estetik tarbiyaning xususiyatlari	269
Samadov A. A. O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi sharoitida harbiy ta'lim o'qituvchisining kasbiy mahoratini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari va omillari	272
Sattarov Sh. Y. Autocad grafik dasturining yangi avlodi vositasida detal chizmasini bajarish metodikasi	276
Shovdirov S. A. Тасвирий санъат дарсларида ўқувчиларнинг ижодий тасаввурларини ривожлантириш	281
Soatov D. M. Дзюдо машғулотлари орқали ўқувчиларда жисмоний сифатларни ривожлантириш	286
Султанова Д. Б. Свойства и новые технологии хореографии в художественной гимнастике	291
Chinaliyeva A. B. Булажак бошлангич синф уқитувчиларининг касбий компетенциясини шахсга йуналтирилган таълим асосида ривожлантириш технологияси	297
Turakulov A. E. Xalq amaliy san'ati vositasida bo'lajak o'qituvchilarning ijodkorlik tafakkurni rivojlantirish metodikasi	302
Ubaydullaeva V. P. Theoretical foundations of competences determining the quality of modern education	307
Umarov A. T. Ўқувчи-ёшларнинг кураш спорт турига қизиқишларини ривожлантириш методлари	314
Urinov U. Educational technology and methodology in teaching special subjects to students	319
Utepbergenov A. K. III Renessans davri jismoniy tarbiya o'qituvchisining pedagogik ta'limiga akmeologik yondashuv	329
Xasanov X. X. Tasviriy san'atning tur va janrlari	328
Xashimova F. S., Xusanov Z. J. Tarmoqlangan tuzilmalarda issiqlik tarqalishi: metrik grafik asosidagi yondashuv	332
Хожанов Б. К. Юқори синф ўқувчиларини экологик тарғиботчилик фаолиятга тайёрлаш ишларини олиб бориш зарурияти	337
Хўжаев А. А. Олий таълим муассасаларида таълим сифати мониторингини такомиллаштиришнинг педагогик механизмлари	342
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Байбаева М. Х., Мажидова М. Б. Роль классного руководителя в развитии мотивационно-волевой сферы учащегося	348
Комилова М. О. Медицинская анимация в смешанном обучении	353
Tilavov M. X. Oliy ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan rahbarlarning boshqaruv uslublarini o'rganishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	358
Усманова М. Н. Влияние одиночества на эффективность учебной деятельности студентов	363
Qurbonboyev A. N. O'zini o'zi faollashtirish xususiyatining talabalik davrida namoyon bo'lishi	370
Salohiddinova G'. B. Yoshlarni ijtimoiy faolligini oshirishda tanqidiy fikrlash texnologiyasidan foydalanishning afzalliklari.	375
Mustafoeva D. A. Yangi texnologiyalarni tayyorlash va rivojlantirish sohasidagi innovatsiyalar	381
Bozorov A. A. Professor-o'qituvchilarni kasbiy kamoloti ta'lim sifati	385
Uralova Sh. Sh. Pichoq / Knife	390

Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ АЪЗОЛАРИ

Джусраев Рисбой Хайдарович, педагогика фанлари доктори, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси академиги
Шамсуддинов Рустамбек Темирович, Андижон давлат университети профессори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, тарих фанлари доктори

Маъжидов Ином Урушев, техника фанлари доктори, профессор. Ўзбекистон миллий университети.

Олимов Қахрамон Танзилович, педагогика фанлари доктори, профессор. А.И.Герцен номидаги Россия давлат педагогика университети Тошкент филиали

Таджиходжаев Зокирхўжа Абдусатторович, техника фанлари доктори, профессор

Мусурмонова Ойнисо, педагогика фанлари доктори, профессор

Сафарова Роҳат Ғайбуллоевна, педагогика фанлари доктори, профессор, Т.Н.Қори-Ниёзий номидаги Ўзбекистон педагогика фанлари илмий тадқиқот институти.

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, педагогика фанлари доктори, профессор. Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЯТ КЕНГАШИ АЪЗОЛАРИ

ХОРИЖ ОЛИМЛАРИ

Артамонова Екатерина Иосифовна, педагогика фанлари доктори, профессор, Москва давлат педагогика университети, Халқаро педагогика фанлари академиясининг президенти

Емельянова Ирина Евгеньевна, педагогика фанлари доктори, профессор. Жанубий-ураль давлат ижтимоий -педагогика университети. Россия

Кузьменко Галина Анатольевна, педагогика фанлари доктори, профессор. Москва давлат педагогика университети, Жисмоний тарбия, спорт ва саломатлик институти

Сафаралиев Бозор Сафаралиевич, педагогика фанлари доктори, профессор. Челябинск давлат академияси

Кулишов Владимир Васильевич, педагогика фанлари доктори, профессор. Давлат иқтисодиёт ва технология университети проректори, Кривой Рог, Украина

Лазаренко Ирина Рудольфовна, педагогика фанлари доктори, профессор. Алтай давлат педагогика университети ректори, Россия

Филиппова Оксана Геннадьевна, педагогика фанлари доктори, профессор. Жанубий-ураль давлат ижтимоий -педагогика университети. Россия

Христо Кючуков, педагогика фанлари доктори. Умумий тилшунослик ва психоллингвистика профессори. Берлин Эркин университети, Туркология институти. Халқаро психоллингвистика ва Социоллингвистика журналы асосчиси ва муҳаррири, Германия

Кумсков Михаил Иванович, физика-математика фанлари доктори, профессор. М.В. Ломоносов номидаги Москва давлат университети

Максименко Сергей Дмитриевич, академик, психология фанлари доктори, профессор. Украина Миллий педагогика фанлари академиясининг академиги

Падалка Олег Семенович, педагогика фанлари доктори, профессор, М.П. Драгоманова номидаги педагогика миллий университети, Украина

Хазретали Турсун, тарих фанлари доктори, профессор, Хожа Аҳмад Яссавий номидаги халқаро қозоқ-турк университети профессори

Мамедова Ирада, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори, доцент, Озарбайжон Миллий академияси Тарих институти бўлим бошлиғи

Тимур Хўжаўгли, тилшунос ва адабиётшунос олим. Мичиган университети профессори (АҚШ)

Nurettin Hatunoğlu Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (Туркия)

Муллоджанов Сайфулло Кучакович, тарих фанлари доктори, профессор. Тожикистон миллий университети

Гушко Сергей Владимирович, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор. Давлат иқтисодиёт ва технология университети проректори, Кривой Рог, Украина

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ

Тарих фанлари

Иноятлов Сулаймон Иноятovich, тарих фанлари доктори, профессор. Бухоро давлат университети

Ражабов Қахрамон Кенжаевич, тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Фанлар академияси Тарих институти етакчи илмий ходими

Рашидов Ойбек Расулович, тарих фанлари доктори (DSc). Бухоро давлат университети

Филология фанлари

Маджидова Раъно Уришевна, филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети

Шарипова Лайло Фрунзеевна, узбек тили ва адабиёти кафедраси профессори, филология фанлари доктори (DSc). Бухоро давлат университети

Юсупова Хилола Уктамовна, филология фанлари номзоди, доцент. Бухоро муҳандислик-технология институти

Рўзиева Моҳичехра Ёқубовна, филология фанлари бўйича фалсафа дойтори (PhD), доцент. Бухоро давлат университети

Педагогика фанлари

Толипов Ўткир Қаршиевич, педагогика фанлари доктори, профессор. Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети.

Олимов Ширинбой Шарофович, педагогика фанлари доктори, профессор. Бухоро давлат университети

Жўраев Хусниддин Олтинбоевич, педагогика фанлари доктори, доцент. Бухоро давлат университети

Тилавова Матлаб Мухаммадовна, педагогика фанлари номзоди, доцент. Бухоро давлат университети

Соҳибов Акрам Рустамович, педагогика фанлари номзоди, доцент. Қарши давлат университети

Умаров Бахтиулло Жўраевич, педагогика фанлари номзоди, доцент. Бухоро давлат университети

Ҳасанова Гулноз Қосимовна, педагогика фанлари номзоди, доцент. Бухоро давлат университети

Иноятлов Абдулло Шодиевич, педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) доцент. Бухоро давлат университети

Психология фанлари

Умаров Бахриддин Мингбаевич, психология фанлари доктори, профессор. Тошкент давлат педагогика университети

Бафоев Мухиддин Мухаммадович, психология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети

Иқтисодиёт фанлари

Қуролов Кобулжон Қўлманович, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор. Ислон Каримов номидаги Тошкент давлат техника университети ҳузуридаги педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази директори

Маманазаров Абдуҳаким Бозорович, иқтисодиёт фанлари фан номзоди, доцент. Ломоносов номидаги Москва давлат университети Тошкент филиали

Фалсафа фанлари

Намозов Бобир Бахриевич, фалсафа фанлари доктори (DSc). Бухоро давлат университети

Сийёсий фанлар

Жўмаев Рустам Ғаниевич, сийёсий фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент. Бухоро давлат университети

Биология фанлари

Артикова Хафиза Тўймуродовна, биология фанлари доктори, доцент. Бухоро давлат университети

tarafdoriga aylanadi, yovuzlikka qarshi adolat uchun kurashayotgan qahramonlarga hamdard bo'ladi. «Bu allaqachon tabiiyki, dunyoqarashning bir qismi sifatida idealni shakllantirish, bu chaqaloqlarga ijtimoiy ideallar dunyosiga bemalol va bemalol kirishga imkon beradi. Bolaning birinchi ideal g'oyalari faqat og'zaki-majoziy ifoda darajasida qolmasligi juda muhimdir. Doim, har kim tomonidan bo'lishi kerak. bolalarni xatti-harakatlarida va harakatlarida sevimli belgilariga ergashishni o'rganishga, haqiqatan ham mehr-oqibat, adolat va tasvirlash, o'z ishlarida idealni ifoda etish qobiliyatini namoyon etishga o'rgatish orqali: she'riyat, ashula va rasmlar».

Boshlang'ich maktab yoshidan boshlab motivatsion sohada o'zgarishlar mavjud. Bolalarning san'atga bo'lgan munosabati, haqiqat go'zalligi sabablari aniqlanadi va farqlanadi. D.B. Lixachev o'z ishida bu yoshda kognitiv stimulga yangi, ongli motiv qo'shilishini ta'kidlaydi. Bu «... ba'zi bolalar san'at va voqelikka aniq estetik munosabatda bo'lishadi. Ular kitob o'qish, musiqa tinglash, rasm chizish, kino tomosha qilishni yaxshi ko'rishadi. Ular hali ham bu estetik munosabat ekanligini bilishmaydi. Ammo ularda estetik munosabat shakllangan. san'at va hayotga. San'at bilan ma'naviy aloqaga intilish asta-sekin ularga bo'lgan ehtiyojga aylanadi. Boshqa bolalar san'at bilan o'zlarining estetik munosabatlaridan tashqarida muloqot qilishadi. Ular asarga ratsionalistik tarzda murojaat qilishadi: kitob o'qish yoki film tomosha qilish bo'yicha tavsiyalarni olgach, ular chuqur tushunmasdan o'qishadi va tomosha qilishadi. aslida bu haqda umumiy tasavvurga ega bo'lish uchun. « Va ular nufuzli sabablarga ko'ra o'qiydilar, tomosha qiladilar yoki tinglaydilar. Bolalarning san'atga bo'lgan munosabatining asl sabablarini o'qituvchining bilishi chinakam estetik munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Tabiatning go'zalligi, atrofdagi odamlar, narsalar bolada alohida hissiy va ruhiy holatni yaratadi, hayotga bevosita qiziqishni uyg'otadi, qiziquvchanlik, fikrlash, xotirani keskinlashtiradi. Erta bolalik davrida bolalar o'z-o'zidan, chuqur hissiy hayot kechirishadi. Kuchli hissiy tajriba uzoq vaqt xotirada saqlanib qoladi, ko'pincha xatti-harakatlarning motivi va stimuliga aylanadi, e'tiqod, ko'nikma va xulq-atvorni rivojlantirish jarayonini osonlashtiradi. N.I.ning ishida. Kiyashchenko «bolaning dunyoga hissiy munosabatidan pedagogik foydalanish bolaning ongiga kirib borish, uni kengaytirish, chuqurlashtirish, mustahkamlash, qurishning eng muhim usullaridan biri» ekanligini aniq ta'kidlaydi. Shuningdek, u bolaning hissiy reaksiyalari va holatlari estetik tarbiya samaradorligining mezoni ekanligini ta'kidlaydi. «Insonning u yoki bu hodisaga bo'lgan hissiy munosabati uning his-tuyg'ulari, ta'mlari, qarashlari, e'tiqodi va irodasining rivojlanish darajasi va tabiatini anglatadi».

Shunday qilib, boshlang'ich maktab yoshi estetik tarbiya uchun maxsus asrdir, bu erda o'qituvchi o'qituvchining hayotida asosiy rol o'ynaydi. Undan foydalanib, mohir o'qituvchilar nafaqat estetik jihatdan rivojlangan shaxsning mustahkam poydevorini yaratishga, balki estetik tarbiya orqali shaxsning haqiqiy dunyoqarashini shakllantirishga qodir, chunki aynan shu yoshda bolaning dunyoga munosabati shakllanib, kelajakdagi shaxsning muhim estetik fazilatlarini rivojlantiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. S.Bulatov. O'zbek xalq amaliy bezak san'ati. Toshkent-1991 yil.
2. M. Pritsa «Toshkent ganchkorligi» Badiiy adabiyotlar nashriyoti. 1960 yil.
3. S.Bulatov. O'zbekiston san'ati tarixi. Toshkent 1991 yil.
4. T.Abdullayev XIX-XX asrlarda O'zbekiston kandakorlik san'ati. Toshkent 1994.
5. R.Xasanov. Amaliy bezak san'ati metodikasi. Toshkent 2003 yil.
6. D.Mamatov «Kompyuter grafikasi» Durdona nashriyoti, B. 2020.-172.
7. Mamatov D. Projects of making clay and plastic toys in pre-school education //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 9. – C. 281-285.

HARBIY TA'LIM O'QITUVCHISINING KASBIY MAHORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI VA OMILLARI

Samadov Abdulaziz Ashurovich,

Buxoro davlat pedagogika instituti, harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqola o'zgaruvchan ta'lim paradigmasi sharoitida harbiy ta'lim o'qituvchisining kasbiy mahoratini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari va omillari muammosiga bag'ishlangan. O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi jamiyatda yanada tarmoqqa ulangan, hamkorlikka asoslangan va bilimga asoslangan iqtisodiyot tomon kengroq o'tishni aks ettiradi, bunda muvaffaqiyat nafaqat bilganingizga, balki bu bilimlarni murakkab muammolarni hal qilish va samarali ishlash uchun qanday qo'llashingizga bog'liq. O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi harbiy ta'lim uchun kadrlarni zamonaviy urush muammolariga yaxshiroq tayyorlash uchun imkoniyatlar beradi. Talabalarning faolligi, tanqidiy fikrlash va hamkorlikka ustuvor ahamiyat berish orqali harbiy ta'lim XXI asrda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: o'zgaruvchan ta'lim paradigmasi, harbiy ta'lim o'qituvchisi, kasbiy mahorat, takomillashtirish.

So'nggi yillarda ta'lim paradigmasi o'zgardi. Yodlash, standartlashtirilgan test va o'qituvchiga yo'naltirilgan ta'limga yo'naltirilgan ta'limning an'anaviy modeli talabaga yo'naltirilgan ta'lim, tanqidiy fikrlash va muammolarni hamkorlikda yechishga urg'u beradigan yangi yondashuvlar bilan kurash olib bordi.

Ushbu siljishning asosiy omillaridan biri texnologiya sohasidagi yutuqlar bo'lib, ular onlayn va aralash ta'limning yangi shakllarini, shaxsiylashtirilgan ta'limni va ma'lumotlarga asoslangan fikr-mulohazalarni ta'minladi. Yana bir omil - an'anaviy ta'lim modeli o'quvchilarni 21-asr ishchi kuchi talablariga etarli darajada tayyorlamaganligi, bu esa ijodkorlik, hamkorlik va moslashuvchanlik kabi ko'nikmalarni tobora ko'proq talab qilmoqda.

Natijada, o'qituvchilar loyiha asosida o'qitish, o'zgaruvchan sinflar va kompetensiyaga asoslangan ta'lim kabi ta'lim va ta'limning yangi yondashuvlarini o'rganmoqda. Ushbu yondashuvlar talabalarning faolligi, faol o'rganish va real hayotga mos kelishini birinchi o'ringa qo'yadi va talabalarni kollej va martaba muvaffaqiyatiga yaxshiroq tayyorlashga qaratilgan.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasining harbiy ta'limga ta'siri katta, chunki harbiylar o'z shaxsiy tarkibining malaka va bilimlarini rivojlantirish uchun asosan ta'lim va tayyorgarlikka tayanadi. Ertalab yodlash va standartlashtirilgan testlarni ta'kidlaydigan an'anaviy ta'lim modeli harbiy xizmatchilarni zamonaviy urushda duch keladigan murakkab muammolarga tayyorlash uchun eng samarali yondashuv bo'lmasligi mumkin.

Harbiylar murakkab va oldindan aytib bo'lmaydigan sharoitlarda tobora kuchayib borayotgani sababli, tanqidiy fikrlash, moslashuvchanlik va hamkorlikning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Bular muammoni hal qilish va real hayotga taalluqliligini ta'kidlaydigan loyihaga asoslangan ta'lim va tajribaga asoslangan o'rganish kabi talabalarga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlari orqali yaxshiroq rivojlangan ko'nikmalardir.

Texnologiyalardagi yutuqlar, shuningdek, harbiy ta'limga sezilarli ta'sir ko'rsatdi, bu onlayn va aralash ta'limning yangi shakllarini, simulyatsiyaga asoslangan mashg'ulotlarni va ma'lumotlarga asoslangan fikr-mulohazalarni taqdim etdi. Ushbu yondashuvlar harbiy xizmatchilarga xavfsiz va boshqariladigan muhitda ko'nikmalarni mashq qilish imkonini beradi va ularning ishlashi haqida darhol fikr-

mulohazalarni oladi.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi harbiy ta'lim uchun kadrlarni zamonaviy urush muammolariga yaxshiroq tayyorlash uchun imkoniyatlar beradi. Talabalarning faolligi, tanqidiy fikrlash va hamkorlikka ustuvor ahamiyat berish orqali harbiy ta'lim XXI asrda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Harbiy sohadagi ta'lim paradigmasi o'zgargan sari, harbiy ta'lim o'qituvchilariga qo'yiladigan talablar ham rivojlanishi kerak. O'zgaruvchan ta'lim paradigmasida harbiy ta'lim o'qituvchilari uchun muhim bo'lgan ba'zi asosiy ko'nikmalar va malakalar:

Mavzu bo'yicha tajriba: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'zlari o'qitadigan mavzuni chuqur tushunishlari, shuningdek, ushbu bilimlarni real vaziyatlarda qo'llash qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasini bilish: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'qitish va o'qitishning eng so'nggi tendentsiyalari va ilg'or tajribalari bilan tanish bo'lishi va ularni harbiy kontekstda qo'llashi kerak.

Kuchli muloqot qobiliyatlari: Harbiy ta'lim o'qituvchilari og'zaki, yozma va raqamli muloqotni o'z ichiga olgan bir qator usullardan foydalangan holda talabalar, hamkasblar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqot qilishlari kerak.

Moslashuvchanlik va moslashuvchanlik: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'zgaruvchan vaziyatlar va talablarga moslasha olishlari va yangi o'qitish usullari va texnologiyalari bilan tajriba o'tkazishga tayyor bo'lishlari kerak.

Madaniy xabardorlik: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'zlari ta'lim berayotgan madaniy va ijtimoiy kontekstni yaxshi tushunishlari va turli xil talabalar guruhlari bilan samarali ishlay olishlari kerak.

Etakchilik qobiliyatlari: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'z talabalarini ilhomlantirishi va rag'batlantirishi, shuningdek, kerak bo'lganda yo'l-yo'riq va maslahat berishlari kerak.

Ilg'or ta'lim va ta'lim: Ko'pgina harbiy ta'lim lavozimlari ilg'or daraja yoki maxsus tayyorgarlikni talab qiladi, masalan, ma'lum bir fan sohasida o'qituvchilik guvohnomalari yoki sertifikatlar.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasidagi harbiy ta'lim o'qituvchilari yuqori malakali, moslashuvchan va uzluksiz o'rganish va kasbiy rivojlanishga sodiq bo'lishi kerak. Ular zamonaviy urushning murakkab va doimiy o'zgaruvchan muhitida muvaffaqiyatga erishish uchun harbiy xizmatchilarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Harbiy ta'lim o'qituvchisining o'zgaruvchan ta'lim paradigmasining kasbiy jihatlari quyidagilarni o'zida mujassamlashtiradi.

Kasbiy mahorat o'zgaruvchan ta'lim paradigmasida harbiy ta'lim o'qituvchilarining muhim jihati hisoblanadi. Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'z ichiga olishi kerak bo'lgan asosiy kasbiy jihatlari:

Mukammallikka sodiqlik: Harbiy ta'lim o'qituvchilari yuqori sifatli ta'lim berish va o'z o'quvchilarining muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlarini ta'minlashga intilishlari kerak.

Axloqiy xulq-atvor: Harbiy ta'lim o'qituvchilari yuqori axloqiy me'yorlarga rioya qilishlari va harbiy kasbning qadriyatlarini va tamoyillarini namuna qilishlari kerak.

Uzluksiz ta'lim: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'qitish va o'qitishning eng so'nggi tendentsiyalari va ilg'or tajribalaridan xabardor bo'lib, uzluksiz o'rganish va kasbiy rivojlanishga intilishlari kerak.

Turli xillikni hurmat qilish: Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'z talabalari va hamkasblarining xilma-xilligini hurmat qilishlari, barcha o'quvchilarni qadrlaydigan va qo'llab-quvvatlaydigan inklyuziv ta'lim muhitini yaratishlari kerak.

Hamkorlikdagi yondashuv: Harbiy ta'lim o'qituvchilari hamkasblari, o'quvchilari va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikda bo'lishi va samarali ishlashi kerak,

bu ta'lim jamoaviy harakat ekanligini tan oladi.

Kuchli muloqot qobiliyatlari: Harbiy ta'lim o'qituvchilari og'zaki, yozma va raqamli muloqotni o'z ichiga olgan bir qator usullardan foydalangan holda talabalar, hamkasblar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqot qilishlari kerak.

Kasbiy ko'rinish va xulq-atvor: Harbiy ta'lim o'qituvchilari harbiy kasbning qadriyatlari va an'alarini aks ettiruvchi professional ko'rinish va xulq-atvorni taqdim etishlari kerak.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasida harbiy ta'lim o'qituvchilari o'z talabalari va hamkasblari uchun namuna bo'lib xizmat qiladigan eng yuqori professionallik standartlarini o'zida mujassam etishlari kerak. Harbiy ta'lim o'qituvchilari ushbu kasbiy fazilatlarini o'zida mujassamlashtirgan holda, zamonaviy urush muammolariga dosh berishga tayyor, yuqori malakali va samarali harbiy kadrlarni yetishtirishga hissa qo'shishlari mumkin.

Harbiy ta'lim o'qituvchisining o'zgaruvchan ta'lim paradigmasi sharoitida kasbiy rivojlanishi ta'limning o'zgaruvchan tabiatiga mos keladigan pedagogik xususiyatlarni o'z ichiga olishi kerak. Harbiy ta'lim o'qituvchilarining malakasini oshirish dasturlarida ta'kidlanishi kerak bo'lgan asosiy pedagogik xususiyatlardan ba'zilari:

Shaxsiylashtirilgan ta'lim: Hozirgi ta'lim paradigmasi har bir talabaning o'ziga xos ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan shaxsiylashtirilgan ta'limga o'tmoqda. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining turli xil ta'lim ehtiyojlariga ko'ra o'qitishni moslashtirish uchun ko'nikmalar va strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarga tabaqalashtirilgan ta'lim va shaxsiylashtirilgan ta'lim strategiyalarini o'rganish imkoniyatini berishi kerak.

Faol ta'lim: o'qituvchi ma'ruza o'qiydi va talabalar tinglaydi passiv ta'lim an'anaviy modeli, zamonaviy sinfda endi samarali emas. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarga faol ta'lim modeliga o'tishga yordam berishi kerak, bunda talabalar tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradigan mazmunli faoliyat bilan shug'ullanishadi.

Texnologiya integratsiyasi: Texnologiya zamonaviy ta'limning tobora muhim qismiga aylanib bormoqda. O'qituvchilar o'quvchilarning bilimini oshirishi mumkin bo'lgan texnologiya vositalari va resurslaridan foydalanishda malakali bo'lishi kerak. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarga eng yangi ta'lim texnologiyalari vositalari va ularni sinfga integratsiya qilish strategiyalari bo'yicha treninglar o'tkazishi kerak.

Reflektiv amaliyot: Reflektiv amaliyot samarali o'qitishning muhim tarkibiy qismidir. O'qituvchilar muntazam ravishda o'zlarining ta'lim amaliyotlari haqida o'ylashlari va talabalar natijalariga qarab tuzatishlar kiritishlari kerak. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarga reflektiv amaliyot bilan shug'ullanish va tengdoshlari va rahbarlaridan fikr-mulohazalarni olish imkoniyatini berishi kerak.

Ijtimoiy va hissiy ta'lim: Ijtimoiy va hissiy ta'lim zamonaviy ta'limning muhim jihati sifatida tan olinmoqda. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining ijtimoiy va hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun bilim va ko'nikmalar bilan jihozlangan bo'lishi kerak. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarni SEL strategiyalari va resurslari bo'yicha treninglar bilan ta'minlashi kerak.

Uzluksiz ta'lim: O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi o'qituvchilardan umrbod o'rganishni talab qiladi. Kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarni doimiy ta'lim imkoniyatlari bilan shug'ullanishga va ta'lim sohasidagi so'nggi tadqiqotlar va tendentsiyalardan xabardor bo'lishga undashi kerak.

Xulosa qilib aytganda, o'zgaruvchan ta'lim paradigmasi sharoitida harbiy ta'lim o'qituvchisining kasbiy rivojlanishining pedagogik xususiyatlari shaxsiylashtirilgan ta'lim, faol o'rganish, texnologiya integratsiyasi, aks ettiruvchi amaliyot, ijtimoiy va hissiy ta'lim va uzluksiz o'rganishni ta'kidlashi kerak. Bu xususiyatlar o'qituvchilarga ta'limning o'zgaruvchan tabiatiga moslashishga va o'quvchilarning turli xil ta'lim ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasidagi harbiy ta'lim o'qituvchisining malakasini oshirish zarurati bir qancha omillar bilan asoslanadi.

Harbiy ta'lim o'qituvchilari uchun o'zgaruvchan ta'lim paradigmasida kasbiy rivojlanish juda muhimdir. Ta'lim landshafti rivojlanib borar ekan, o'qituvchilarning o'qitish va o'qitishning so'nggi tendensiyalari va ilg'or tajribalaridan xabardor bo'lishlari, shuningdek, yangi ko'nikma va malakalarni shakllantirishlari muhim ahamiyatga ega.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasida harbiy ta'lim o'qituvchilari uchun kasbiy rivojlanish muhimligining ba'zi sabablari:

Yangi texnologiyalardan xabardor bo'lish: Texnologiyaning rivojlanishi davom etar ekan, harbiy ta'lim o'qituvchilari o'qitish va o'qitish uchun eng so'nggi vositalar va resurslardan xabardor bo'lishlari muhim ahamiyatga ega. Kasbiy rivojlanish yangi texnologiyalarni o'rganish va ularni sinfga qanday kiritishni o'rganish imkonini beradi.

Talabalarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashish: Talabalarning ehtiyojlari va xohish-istaklari doimiy ravishda o'zgarib turadi va harbiy ta'lim o'qituvchilari o'z ta'lim usullarini shunga moslashtirishlari muhim ahamiyatga ega. Kasbiy rivojlanish o'qituvchilarga o'qituvchilarning ehtiyojlarini yaxshiroq qondirishi mumkin bo'lgan yangi o'qitish strategiyalari va usullarini o'rganishga yordam beradi.

Mavzu bo'yicha bilimlarni oshirish: Kasbiy o'sish harbiy ta'lim o'qituvchilariga o'zlari o'qitadigan fanlar bo'yicha bilim va tushunchalarini oshirish imkoniyatini beradi. Bu ularga samaraliroq ta'lim berishga va o'qituvchilarning bilimni yaxshiroq qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Tarmoq va hamkorlik: Kasbiy rivojlanish harbiy ta'lim o'qituvchilariga boshqa muassasalardagi hamkasblari bilan aloqa o'rnatish va hamkorlik qilish, o'qitish va o'rganishni yaxshilashga yordam beradigan g'oyalar va ilg'or tajribalarni almashish imkonini beradi.

Ishga kirishish: Kasbiy rivojlanish harbiy ta'lim o'qituvchilariga yangi rahbarlik rollarini egallash yoki ilg'or daraja va sertifikatlar olish orqali o'z martabalarida ko'tarilish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi.

O'zgaruvchan ta'lim paradigmasida harbiy ta'lim o'qituvchilari uchun kasbiy rivojlanish juda muhimdir. Harbiy ta'lim o'qituvchilari o'qitish va o'qitishning eng so'nggi tendensiyalari va ilg'or tajribalaridan xabardor bo'lish, yangi ko'nikma va malakalarni rivojlantirish orqali zamonaviy urushning murakkab va doimiy o'zgaruvchan sharoitlarida harbiy xizmatchilarni muvaffaqiyatga tayyorlashga yordam berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Мирзиёев Ш.М. Куролли Кучларимиз - мамлакатимиз баркарорлиги ва тараккиётининг мустахкам кафолатидир / Узбекистон Республикаси хавфсизлик кенгашининг кенгайтирилган таркибдаги йотилишдаги нутки // Ватанпарвар, 2018 йил, 13 январь.

2. Кирланов Т.Г. Классификация методов активного обучения применительно к высшей школе / Молодой учёный. №5 (15), 2015. С.337-339

3. Сатиб-Алдиев А.А. Таълимнинг фаол шакл ва методлари. // Методик тавсиялар: - Тошкент ОУК,БЮ, 2007. - 45 б.